

Ірина КОШКАЛДА

д.е.н., професор

Харківський національний аграрний університет ім.В.В.Докучаєва

КОНЦЕПЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Останнім часом значної популярності набуває концепція інклюзивного сталого зростання (Inclusive sustainable growth), яка спрямована на залучення більшої участі громадян у процесі створення благ та формування сприятливих умов для кожного члена суспільства [1]. А отже, дана концепція є людиноцентрованою і передбачає розвиток усіх галузей національної економіки і збереження та охорону навколишнього природного середовища.

Варто зазначити, що будь-яка концепція має реалізовуватися через узгоджену взаємодію системи інститутів, які склалися у певному суспільстві. Інституціональна складова в економічній теорії почала формуватися як науковий напрям на початку ХХ ст., на стику таких наук як соціологія, право, економіка, психологія і філософія. Фундаментальним принципом даного напрямку є твердження, що важливою, системоутворюючою складовою є інститути.

Ми цілком погоджуємося з позицією американських економістів Дарона Аджемоглу і Джеймса Робінсона, які вбачають в функціонуванні політичних і економічних інститутів основу розвитку суспільства. Саме ці інститути формують сукупність правил і механізмів примусу до їх виконання, що є основними, вважаючи інші фактори (географію, клімат, культуру, релігію) другорядними [2].

Також американські дослідники обґрунтували, що політичні та економічні інститути, можуть бути двох видів: інклюзивні (спрямовані на включення максимально широких верств суспільства в економічне і політичне життя), які стимулюють економічне зростання і екстрактивні (спрямовані на виключення більшої частини суспільства з процесу прийняття політичних рішень і розподілу доходів), які стримують економічний розвиток.

На підтвердження думки про існування екстрактивних інститутів в Україні директор Світового банку у справах Білорусі, Молдови та України Сату Кахконен доводить вплив олігархів, які домінують у великих секторах економіки країни, отримуючи ренту і впливаючи на державу через представництво в Парламенті. Саму модель економічного управління, в умовах якої на прийняття політичних рішень значний вплив справляє невелика група компаній (політично пов'язані фірми), представник Світового банку називає «кумівським капіталізмом» [3].

У ході дослідження впливу «кумівського капіталізму» на показники економічного розвитку було виявлено вражаючі результати. По-перше, не дивлячись на незначний відсоток (2%) політично пов'язаних фірм вони контролюють понад 20% загального обігу і понад чверть активів усіх українських компаній. По-друге, політично пов'язані фірми мають необмежений доступ до економічної ренти, а саме: державні закупівлі, субсидовані кредити, бюджетні трансферти, правила торгівлі, що обмежують імпорт, привілейований доступ до державних активів через приватизацію та пільгові податкові режими. По-третє, існує кореляція між політичними зв'язками та продуктивністю, що призводить до зменшення темпів економічного зростання в Україні на 1-2 %. Отже, екстрактивні інститути гальмують розвиток концепції інклюзивного сталого зростання.

Грамотно побудовані політичні та економічні інститути, навпаки, сприяють розвитку суспільства і максимально можливого задоволенню потреб кожного громадянина. Цього можна досягти завдяки якісній системі управління на всіх абсолютно рівнях. Як показує практика, від рівня професіоналізму, компетентності та особистісних якостей управлінського персоналу залежить ефективна діяльність організації і її конкурентоздатність на ринку. Статистика засвідчує, що 10% компаній щорічно розоряються через недостатню підготовку управлінського персоналу. В свою чергу кожна людина повинна бути задіяна в процесі трудової діяльності з урахуванням її індивідуальних здібностей. Натомість роботодавці мають проводити оцінку потенціалу своїх співробітників і якісно використовувати їх можливості та сприяти їх професійному зростанню.

Окрім важливості якісного управління варто зосередити увагу і на розвитку економічної безпеки, конкуренції, раціональної бюджетної і кредитно-грошової політики, а також державних інвестицій в охорону здоров'я і освіту. Також потребують уваги питання пов'язані із вирішенням проблем зростання

цін, зменшення нерівності в рівні доходів громадян та міграції робочої сили, впливу глобального потепління і забезпечення раціонального використання та охорони навколишнього природного середовища тощо.

Також важливо щоб кожен громадянин розумів свою значущість для суспільства. Усвідомлення людиною того, що вона є основною ланкою у створенні суспільних благ, не лише підвищить її самооцінку а й сприятиме інклюзивному сталому розвитку оскільки будь-яка особа хоче мати комфортні умови для свого проживання і всіляко буде намагатися якомога більше роботи для забезпечення щасливого майбутнього своїх дітей.

Отже, розвиток суспільства має бути спрямований на формування та реалізацію положень концепції інклюзивного сталого зростання в основу якої покладено людиноцентризований підхід. Визначено, що значний вплив на стале зростання справляють екстрактивні та інклюзивні інститути. А саме, необхідно зменшувати вплив екстрактивних і сприяти розвитку інклюзивних інститутів, які і забезпечують стале зростання. Одним із шляхів реалізації даного положення може бути сприяння розвитку середнього та малого бізнесу які здатні вирішувати питання працевлаштування, забезпечення зростання нішевих виробництв, покращення умов проживання у сільській місцевості тощо.

Список використаних джерел

1. Всемирный банк предпринял попытку раскрытия стратегий роста быстро развивающихся стран / Центр гуманитарных технологий. 25.05.2008. URL: <http://gtmarket.ru/news/state/2008/05/25/1686> -Доклад о росте. Стратегии устойчивого роста и инклюзивного развития (The Growth Report. Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development).

2. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. Київ: Наш Формат, 2016. 440 с.

3. Кахконен С. Яка вартість кумівського капіталізму для України? [URL:https://www.worldbank.org/uk/news/opinion/2018/03/15/what-is-the-cost-of-crony-capitalism-for-ukraine](https://www.worldbank.org/uk/news/opinion/2018/03/15/what-is-the-cost-of-crony-capitalism-for-ukraine) (дата звернення: 20.05.2021).